

Temat nr 1. Przecinek w zdaniu pojedynczym i złożonym.

Przecinek to – obok kropki – najczęściej stosowany znak interpunkcyjny. Pełni wiele ważnych funkcji. Bez niego trudno byłoby zrozumieć niektóre zdania. Warto zapoznać się z zasadami jego stosowania.

Przecinkiem oddzielamy równorzędne części w zdaniu pojedynczym (np. Marysi zaprosiła na urodziny Kasie, Zosię, Basię i Marzenkę.) i zdania składowe w zdaniach złożonych (np. Zuzia kończy jutro trzynaście lat, dlatego organizuje przyjęcie urodzinowe.).

Nie stawiamy przecinka przed spójnikami: albo, lub, ani, bądź, czy, i, oraz, chyba że dany spójnik się powtarza.

Przykłady:

Goście przyszli punktualnie i zostali do wieczora.

Rodzice kupią Marcie wymarzoną hulajnogę albo wykupią jej roczny karnet na jazdę konną.

Ale: Albo pójdę na basen, albo na zakupy.

Ćw. 1 Już wiesz, że **przed powtarzającymi się spójnikami stawiamy przecinki**.

Przepisz podane zdania do zeszytu i uzupełnij w nich znaki interpunkcyjne.

- a. Na stole leżały pomidory i ogórki i papryka.
- b. Albo zjem pizzę albo makaron z sosem pomidorowym.
- c. W lodówce nie ma ani śmietany ani jogurtu.
- d.

Ćw. 2 Przepisz do zeszytu przepis na **zupę pomidorową**. Uzupełnij go przecinkami.

Zupa pomidorowa

Do dużego garnka wlej litr wody wrzuć marchewkę pietruszkę kawałek selera i kawałek pora. Gotuj wywar warzywny około pół godziny. Cztery duże pomidory sparz wrzątkiem obierz ze skórki posiekaj i przesmaż na maśle. Pomidory wlej do wywaru z warzyw i dodaj przyprawy: pieprz sól majeranek. Całość zmiksuj. Dodaj śmietanę posyp posiekaną natką pietruszki. Podawaj z makaronem ryżem lub groszkiem ptysiowym.

Smacznego!

.....

.....

.....

.....

Temat nr 2. Przydawka jako przyjaciel rzeczownika oraz dopełnienie i okolicznik jako przyjaciele czasownika.

Moi Drodzy! Na pewno pamiętacie, że podmiot i orzeczenie to główne części zdania, czyli części określane, zaś przydawka, dopełnienie i okolicznik to są drugorzędne części zdania, czyli części określające podmiot lub orzeczenie.

Przydawka - to część zdania opisująca cechy osób, przedmiotów lub zjawisk nazwanych w zdaniu przez rzeczownik lub zaimek rzeczowny. Odpowiada na pytania: jaki?, czyj?, który?, ile? z czego? (z czego dany przedmiot jest zrobiony, np. koszulka z bawełny).

Dopełnienie – to część zdania, która dopełnia treść orzeczenia. Odpowiada na wszystkie pytania przypadków oprócz mianownika i wołacza. W roli dopełnienia występują głównie rzeczowniki, zaimeki rzeczowne i wyrażenia przyimkowe, np.

- Jaś rozmawia z kolegą.
- Zauważyłam rower.
- Zosia spaceruje z nim od godziny.

Okolicznik – to zdania, która określa okoliczności, w jakich przebiega czynność wyrażona orzeczeniem, czyli jest określeniem orzeczenia.

Odpowiada na pytania: jak? gdzie? kiedy? dlaczego? po co? mimo co? pod jakim warunkiem?

W roli okolicznika występują przede wszystkim przysłówki, rzeczowniki i wyrażenia przyimkowe, np.

- Jurek szybko uczy się.
- Kasia siedzi na kanapie.
- Słownik śpiewał zachwycająco.
- Maciej zdał egzamin z wyróżnieniem.
-

Praca domowa:

Uzupełnij tabelkę wyrazami z podanych zdań. Pracę wykonaj w zeszycie.

- **Małe dziecko płacze.**
- **Rozmawiam z uczniem.**
- **Śpię na łóżku.**
- **Noszę ubrania z bawełny.**
- **Wieczorem bywam zmęczony.**

Nr zdania	Przydawka	Dopełnienie	Okolicznik	Czym wyrażony?
1.	Małe	-----	-----	przymiotnik
2.				
3.				
4.				
5.				

Temat nr 3. Zdania złożone z podrzędnym przydawkowym, dopełnieniowym i okolicznikowym.

Dla przypomnienia!

Zdanie pojedyncze to zdanie, które zawiera jedno orzeczenie, np. *Prometeusz stworzył człowieka.*

Zdanie złożone zawiera więcej niż jedno orzeczenie, np. *Odyseusz myślał*, że za kilka tygodni* wróci do domu.*

W zdaniu złożonym można wydzielić **zdania składowe**, czyli zdania pojedyncze, z których zostało utworzone zdanie złożone, np.

(1)Odyseusz myślał, (2)że za kilka tygodni* wróci do domu.* **W zdaniu złożonym jest tyle zdań składowych, ile orzeczeń. Zapamiętaj!**

Zdania składowe mogą być wobec siebie w stosunku współrzędności, gdy nie określają się wzajemnie, np. *Świeci słońce i pada deszcz.* Takie zdania nazywamy **złożonymi współrzędnie**.

Zdania składowe są wówczas połączone spójnikami: i, oraz, a, ani, ni; albo, lub, czy, bądź; a, ale, lecz, jednak, zaś; więc, toteż, dlatego, albo bezspójnikowo.

Zdania składowe mogą też być wobec siebie w stosunku nadrzędno-podrzędnym, kiedy jedno ze zdań określa drugie, np. *Śpieszę się, bo zaraz mam pociąg.*

Takie zdania nazywamy **złożonymi podrzędnie**. Zdania składowe są wówczas połączone spójnikami: ponieważ, że, żeby, bo, jeśli, aby itp., lub zaimkami, np.: który, kiedy, ile, gdzie, tym, kto.

Ćw. 1. Uzupełnij zdania, odpowiadając na pytania umieszczone w nawiasach tak, aby powstały wypowiedzenia złożone podrzędnie. Zapisz je tu lub w zeszycie.

1. Nie odrobiłem lekcji, (dlaczego?).....
2. Marek czekał na kolegę, (jakiego?).....
3. Codziennie opowiadała nam, (o czym?).....
4. Mecz wygrała ta drużyna, (która?).....
5. Okazało się, (kogo? co?) ,że
6. Poszliśmy tam, (gdzie?).....
7. (Kiedy?), gram na komputerze.....
8. Staś poszedł do sklepu, (po co?).....

Typy zdań złożonych podrzędnie:

- **podmiotowe,**
- **orzecznikowe,**
- **przydawkowe,**
- **dopełnieniowe,**
- **okolicznikowe.**

Jest ich tyle, ile części zdania, czyli pięć.

Wypowiedzenia złożone podrzędnie

Brakujący składnik w zdaniu nadrzędnym	Zdanie podrzędne, którego treść uzupełnia brakujący składnik zdania nadrzędnego
Przydawka	Przydawkowe (N) <i>To jest książka (która?),</i> (P) <i>która jest ciekawa.</i>
Dopełnienie	Dopełnieniowe (N) <i>Rozmawialiśmy przecież (o czym?),</i> (P) <i>że nie przyjedziemy do was.</i>
Okolicznik	Okolicznikowe (N) <i>Byłem tam (gdzie?),</i> (P) <i>dokąd długo się jedzie tramwajem.</i>
Podmiot	Podmiotowe (N) <i>Jest prawdopodobne (co?),</i> (P) <i>że dostaniesz w pracy podwyżkę.</i>
Orzecznik	Orzecznikowe (N) <i>Stońce było takie (było jakie?),</i> (P) <i>że chowaliśmy się pod parasolami.</i>

- (O zdaniach złożonych z podrzędnym podmiotowym i orzecznikowym będziecie uczyli się w klasie siódmej i ósmej.)

Ćw. 2 Przekształć wyróżnione dłuższe fragmenty zdań pojedynczych w zdania podrzędne. Zwróć uwagę na interpunkcję.

Przykład:

Wreszcie przeczytałem książkę **pożyczoną przez ciebie**.

Wreszcie przeczytałem książkę, **którą mi pożyczyłeś**.

a). Kupiłam ładną sukienkę.

Kupiłam sukienkę, (jaką?).....

b). Spodobał mi się rower kolegi. / czyj?)

.....

c). Zauważyłam spadającą gwiazdę. /(jaką?)

.....

d). Wieczorem rozszalała się burza.. /(kiedy?).....

Praca domowa:

1. Uzupełnij i utrwal wiadomości o zdaniach złożonych podrzędnie, korzystając z podręcznika – str. 85 -88 i str. 142. Podaję też link do strony:

<https://epodreczniki.pl/a/wypowiedzenie-zlozone---wprowadzenie-wypowiedzenie-zlozone-podrzeczne/Dy8g>

Temat nr 4. Jakie wydarzenie sławi wiersz F. D. Książnika pt. „Polonez 3 maja”?

Zad. 1 Przeczytaj z uwagą wiersz Franciszka Dionizego Książnika pt. „Polonez 3 maja”.

Tekst znajdziesz w podręczniku na str. 148.

Zad. 2 Jakie wydarzenie historyczne sławi wiersz? Odpowiedz.

.....

Zad. 3 Zapoznaj się z treścią tekstu CZY WIESZ, ŻE... (podręcznik, str. 149).

Zad. 4 Uzasadnij, że jako Polacy mamy prawo być dumni z faktu uchwalenia „Konstytucji 3 maja”.

.....

.....

.....

Zad. 5 Z ostatniej strofy wiersza wypisz przykłady trzech środków stylistycznych i nazwij je.

Wiwat Sejm i naród cały!

Dziś nam Nieba żywot dały.

Wiwat! Krzyczcie wszystkie stany:

Niechaj żyje Król kochany!

a).

b).

c).

Zad. 6 Jaki moment utrwalił Jan Matejko na obrazie „Konstytucja 3 maja”, namalowanym z okazji setnej rocznicy uchwalenia konstytucji?

.....

.....

Płótno Jana Matejki przedstawia pochód posłów z Zamku Królewskiego do kolegiaty św. Jana w celu ponownego zaprzysiężenia wraz z królem tekstu konstytucji uchwalonej 3 maja 1791 przez Sejm Czteroletni (1788–1792). Obraz ma wymiary: 247 x 446 cm.

Centralną postacią obrazu jest marszałek Sejmu Wielkiego Stanisław Małachowski, w lewej ręce trzyma symbol swojej władzy laskę marszałkowską, a w prawej w triumfalnym geście unosi tekst Konstytucji 3 Maja.

Moi Drodzy!

Przed nami weekend majowy, więc na bieżąco wykonajcie polecane ćwiczenia, aby z czystym sumieniem relaksować się w wolnym czasie. Obejrzyjcie w telewizji uroczystości państwowe okazji Konstytucji 3 maja.

z

Pozdrawiam Was serdecznie

Krystyna Fajfer